

**KELÂMİN İŞLEVSELLİĞİ VE GÜNÜMÜZ
KELÂM PROBLEMLERİ**

(SEMPOZYUM)

(BİLDİRİLER-TARTIŞMALAR)

(24-25 Eylül 1999)

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yayına Hazırlayanlar:

A.Bülent ÜNAL - A. Bülent BALOĞLU

İZMİR – 2000

NASIL BİR KELÂM VE KELÂMCI ?

Yrd.Doç.Dr. Durmuş ÖZBEK

Akademik çevrede ve dışında akademisyen olan ve olmayan kelâm bilim dalında ihtisası ve özel çalışması bulunmayan bazı meslekdaşlarımıza “Kelâm” denilince; en azından akla: ya Mu'tezilî Kelâm (Tevhid, Adalet, Va'd ve Va'id, el-Menzile Beyne'l-Menzileteyn, el-Emru Bi'l-Ma'rûf Ve'n-Nehyu Ani'l-Münker, . .), veya Klasik Kelâm (Sadece üman Esasları), veyahut Sünnî Kelâm (üman Esasları ;üslâm Felsefesi: Kindî, Farabî, übn Sina, übn Rüşt vb.;; Din Felsefesi: Gazzalî,) gelmesi gerekir. Fakat bunlar: “Kelâm”, “Cedel ve Cedelleşme” dir, diyor. Diğer taraftan İmam Ebu Yusuf (v. 182/798), İmam Şafî (v. 204/819), İmam Ahmed b. Hanbel (v. 241/855),gibi değerli alimlerin, Kelâm ve Kelâmcılar hakkındaki olumsuz ifadeleri değiştirilerek, abartılarak; Mu'tezilî Kelâm ve Mu'tezile Kelâmcıları hakkındaki bu sözler Sünnî Kelâm ve Sünnî Kelâmcılar hakkında söylenmiş gibi bilerek veya bilmeyerek günümüze kadar getirilmiş; fıkralara dahi konu olmuştur.

Her ilmin konusunda bazı değişiklikler olması tabiidir. Kelâm ilminde ise isim değişikliği, tarihinde önemli bir yer tutar: el-Fıkhu'l-Ekber, Akâid, İlmü't-Tevhid, Usûlü'd-Din, İlmü'n-Nazar Ve'l-İstidlâl, İlmü'l-Kelâm; İslâm Enstitüsü'nde: İlmü't-Tevhid, Kelâm Ve İslâm Felsefesi, Kelâm Ve İslâm Düşüncesi, Kelâm İlmi; İlahiyât Fakültesi'nde: İslâm Dini Esasları, Kelâm, Kelâm Tarihi, Günümüz Kelâm Problemleri, gibi isimler altında varlığını devam ettirmiş bugünlere gelinmiştir.

Kelâm İliminin konusu nedir, neler olmalıdır?

İsmi ne olursa olsun bu ilim dalının ana konusu öncelikle Adem (A. S)'den, Muhammed (A. S)'a kadar asla değişmemiş olan “İmân Ve İmân Esasları” olmalıdır. Zira “kaynağı Kur'an ve Hadîs olan İslâm Akâidi'ni; her türlü şüphe ve karışıklıklardan korumak, yabancı inançlara karşı yine Kur'an ve Hadîs'e uygun bir şekilde naklî, akfî, deney ve gözlemlere dayalı olarak müdafaa etmek” olan kelâm, Allah Teâlâ'nın emir ve yasakları doğrultusunda olmak üzere inançla ilgili bütün konuları ihtiva eder, adeta sınırsızdır. Benim amacım, kelâm tarihini, kelâm-Diğer

Dinî İlimler, Kelâm-Modern Düşünce, Kelâm-Dinler tarihi, Kelâm-Ateist düşünce, Kelâm- , çağdaş İslâmî Akımlar, Kelâm-Diğer Akımlar, İlişkilerini burada belirtmek değildir. Yine Yüksek Lisans'ta "Klasik Kelâm Metinleri", "Modern ,ağın İnanç problemleri", "Kelâm Kaynakları", "Din Psikolojisi", "Din Sosyolojisi", "Kelâm-Tasavvuf Münasebeti", "Din Felsefesi", " ,çağdaş İtikadî Akımlar", "Sistematik Kelâm", "İslâm Hukuk Metodolojisi", "Araştırma Yöntemleri", gibi benzeri dersler; Doktora'da ise "Mukayeseli Kelâm Konuları", "Modern ,ağın İnanç Problemleri", "Modern Kelâm ,alışmaları", " ,çağdaş Felsefe Akımları", "Kitab-i Mukaddes Tetkikleri", gibi derslerin okutulması özel olduğundan bu konuda da fazla sıkıntı yok. Ben bugün İlahiyât Fakültelerinde nasıl bir kelâm okutmalı, okutulmalı; konuları ne olmalı, neler olmalı? İlahiyât Fakültelerinde okuyan öğrencilerimiz bu derslerde aldıkları, öğrendikleri "Akâid" ve "Kelâm" ile hayat boyu hem kendilerinde uyum, şahsî problemlerine çözüm; hem de öğrettiklerine ve içinde yaşadığı topluma katkılarda bulunup, onların problemlerine çözüm getirebilirsin, yeni fikirler üretebilirsin; böylece onlar da hem sağlam bir inanç ve bu inancın gereği olarak amel sahibi olabilirsin.

Her yıl İlahiyât Fakültelerinden binlerce öğrenci mezun olup hayata atılıyor. Resmî veya özel çalışmalarında;karşılaştıkları olaylarda; Radyo'da, TV. de, Gazetelerde, Mecmualarda, Dergilerde ve İnternet'te duydukları, gördükleri, okudukları olaylar ve bilgilerle fakülte'deki öğrendikleriyle karşılaştırdıklarında pek çoğunun zihinlerinde sorular meydana geliyor. Bir de yüzbinlerce üniversite öğrencilerini düşünün. Bunlara ilköğretimde, lisede, adı "Din kültürü ve Ahlâk Dersi" olsa da bunlara bu dersi veren öğretmenler bizlerin yetiştirdiği öğrenciler değil mi? Liselerden mezun olan bu öğrencilerden üniversitede okuyanlarda dinî bilgiler ve pratikleri ne durumdadır? Şu halde bizler İlahiyât Fakültelerinde Kelâm derslerinde nasıl bir metodla hangi konuları okutmalıyız? Metod üzerinde durmayacağım. İkincisine gelince: Bu konuda çok çeşitli görüşler olduğunu hemen belirtmeliyim. Dün olduğu gibi bugün de bu konuda pek çok çalışkan araştırmacılarımız, akademisyenlerimiz eserler vermiştir. Sadece XIX. ve XX. yüzyılda yaşamış, Yeni kelâm konusunda çalışmalar yapmış olanlardan bazılarının isim ve eserleri şunlardır:

1-Şiblî Nu'mânî (1857-1918):a-İlmü'l-Kelâm, Karaçi, 1929 (ofset), b-el-Kelâm, Karaçi, 1929(ofset), c-Tarih-i İlm-i Kelâm (trc. S. Muhammed Takî F. Gîlânî), Tahran, 1328/1910, d-İlm-i Kelâm-ı Cedîd (trc. S. Muhammed Takî F. Gîlânî), Tahran, 1329/1911.

2-Hüseyn b. Muhammed el-Cisr (ö. 1327/1909): el-Husûnü' -l-Hamîdiyye li'l-Muhafadâtu ale'l- Akâidi'l-İslâmiyye, Kahire. 1375/1955 (iki tane tercemesi var).

3-Muhammed Abduh (1849-1905): Risâletü't-Tevhîd (tercemesi var).

4-İsmail Hakkı Manastırlı (1846-1912): a-Telhisü'l-Kelâm fi Berâhini Akâidi'l-İslâm, b-Risâletü'l-Hamîdiyye Tercemesi, c-Mevâidu'l-En'am fi Akâidi'l-İslâm.

5-Abdullatîf Harpûtî (1842-1914): a-Tenkîhu'l-Kelâm fi Akâidi Ehli'l-İslâm, İstanbul, 1330/1912, b-Tarih-i İlm-i Kelâm, İstanbul, 1332/1914.

6-Filibeli Ahmed Hilmi (1865-1914): a-Üss-i İslâm:Hakâik-i İslâmiyye'ye Müstenid Yeni İlm-i Akâid, İstanbul, 1332/1914, b-Huzûr-ı Akl Ve Fende Maddiyyun Meslek-i Dalâleti, İstanbul, 1332/1914, c-Allah'ı İnkâr Mümkün müdür? Yahut Huzûr-ı Fende Mesâlik-i Küfür, İstanbul, 1327/1909.

7-Giritli Sırrı Paşa (1844-1895): Nakdu'l-Kelâm fi Akâidi'l-İslâm, İstanbul, 1301/1884.

8-İsmail Fenni Ertuğrul (1855-1946: a-Maddiyyun Mezhebinin İzmihlâli(Osmanlı türkçesiyledir), b-Küçük Kitapta Büyük Mevzular, c-Hayat Ve Madde(tercededir), d-Envâr-ı Hakikat (Hakikat Nurları adı altında sadeleştirilmiştir).

9-İzmirli İsmail Hakkı (1868-1946): a-Muhassalu'l-Kelâm Ve'l-Hikme, İstanbul, 1336/1919, b-Felsefe-i İslâmiyye, İstanbul, 1922, c-el-Cevâbu's-Sedîd fi Beyâni Dini't-Tevhîd (Anglikan Kilisesine Cevap, adıyla sadeleştirilmiştir), İstanbul, 1923, d-Türk Filozofları, İstanbul, 1823, e-Mülahhas İlm-i Tevhîd, İstanbul, 1938, f-Yeni İlm-i Kelâm, I, II c. İstanbul, 1923-1924(h. 1341-1341).

10-Mehmet Vehbi (1861-1949): Akâid-i Hayriye.

11-Muhsin-i Fânî Zâhirî (asıl adı:Hüseyn Kâzım Kadri, ö. 1353/1934): Yeni İlm-i Kelâm Yazılmalı mı, Yazılmamalı mı?

Bunların dışında: Seyyid Ahmed Han(1817-1898, Cemaleddin Efgânî (1839-1897), Reşid Rızâ (1865-19835), M. Ferid Vecdî (1875-1954), Baha Tevfik (1181-1914), Abdullah Cevdet (1869-1932), Şibli Şümeyyil (1850-1917), Kasım Emin (1865-1908), Said Halim Paşa (1863-1921), Mustafa Sabri Efendi (1879-1954), Mehmet Akif (1876-1936), gibi âlimleri sayabiliriz.

Bu âlimlerin kelâm'a dair eserleri ve görüşleri kendi zamanlarındaki kelâmî problemler hakkında az da olsa bize bir fikir ve bilgi vermektedir. Bunlar yeterli midir? Elbette hayır. Kelâm-Din İlişkileri'ni iyi bilmek gerekir. Zira Özervarlı'nın dediği gibi "Kelâm ilmi İslâm'a bir bütün olarak bakar ve bu açıdan her mesele hakkında belirleyici tarzda söz söyler. Dolayısıyla İslâmî bütünlüğün içinde bir işlev gören her konu kelâmî bir yaklaşıma muhtaçtır...Din bir felsefe ve düşünceden ibaret olmadığına göre, dinin esaslarını ortaya koymaya çalışan kelâm da yalnızca felsefî kavramlarla uğraşan bir disiplin olarak kalamaz. her dönemde sorun haline gelen konuları takip eder, diğer ilim dallarıyla temas kurar." Her asırda olduğu gibi son zamanlarda da İslâm'ın bütünlüğünü esas alan kelâm, imândan ibâdetlere;ahlaktan hukukî ve iktisadî nizama kadar dinin esasların savunmuştur. Sosyoekonomik problemlerin daha da çoğaldığı günümüzde bu yöndeki çalışmalara duyulan ihtiyaç artarak devam etmektedir. O halde kelâmın konusu ne olmalı? Kelâm'ın konusu nasıl tesbit edilebilir? Şüphesiz Kelâm'ın konusunu tesbitte iki ana unsur var. Bunlar Kur'an ve hadîslerdir. Bu iki esasa uygun olmak üzere konusu, itikadî meseleler ve toplumun gündeminde yer alan meseleleri önce "Günümüz Türkiye'si"nin sonra da "İslâm Dünyası"nın ve "Dünya İnsanları"nın ihtiyacı göz önüne alınarak tesbit edilmelidir.

"Kelâm, bir ilim midir, değil midir?" konusunu geçiyorum. , çünkü bunun hiçbir yararı yoktur. Kelâm, ister ilim olsun;ister araç olsun fark etmez. Zira her ilmin de bir amacının olduğu bilinmektedir. Kelâm ilminin amacı:İslâm vahyinin doğruluğunu açıklamak ve kabul edilen bu gerçekliği her nesil için yeniden yorumlamaktır. Şu halde "Kelâm" denildiğinde, "Kelâm ilmi" olarak algılamak yanlışlık olamaz. Sonra Kelâm'ın temel amacı dini savunmaktır. Tıpkı tefsir'de olduğu gibi kelâm'da da Kur'an-ı Kerim'in ana konularını anlama ve yorumlama çalışmaları dün olduğu kadar bugün de devam etmektedir. Bu konuda şu husus asla unutulmamalıdır. Konuyu kim tesbit eder. Kelâmcılar mı, Din adamları mı? bilim adamları mı? Şu veya bu şekilde ortaya çıkar. "...ist" veya "...izm" ler mi? yoksa insan mı, toplum mu? Veyahut başka bir ifade ile; siyasi mi, İçtimâî mi, Ekonomik mi? Kısaca:Bilimin verileri mi? Siyasi mi? Ekonomik mi? Felsefî ve farazi mi?

Acaba kelâm'ın konuları Kur'an ve Sünnet'te cevapları bulunanlar mı? Bu ikisinin dışında da konular var mı? Var ise bunlar Kur'an ve Sünnet'e aykırı gelen konular mı, olabilir mi? Kur'an ve Sünnet'te olmayan konuların cevapları onların dışında akli cevaplarla yetinilebilir mi? Yoksa Kur'an ve Sünnet özellikle kur'an yeni bir okuma, yeni bir yorum, yeni bir anlayışla her zaman her asırda ortaya çıkan ve çıkacak olanlara göre mi anlamlar verilmelidir? Kur'an'ın yani vahyin

yorumlarında sınırsız anlamlar yüklemek suretiyle problemleri çözmek, cevaplamak yerinde olsa; acaba bu yorumlar ve anlamlar arasında bir uyum olacak mı? Tutarlılık olmazsa, olmayacaksa bu durum problemleri cevaplamak yerine zihinleri bulandırmak olmaz mı? Zira bunları yapacak olan kimdir, kimlerdir? Bu konudaki bu sahadaki bilgileri ve kişiliği bunları yapmaya yeterli midir? Durum böyle olunca kelâm ekollerindeki durumu, kullandığı uslûb ve kalıplar şüphesiz o kişilerin inanırlığını veya inanılmazlığını ortaya koyacaktır. Kelâm'ın konularının tesbitinde iki unsur göze çarpmaktadır: “Güvenirlilik’e sahip olma” ve “Pragmatizm”dir.

Acaba kelâm ilminin veya kelâmcıların amacı daima değişiyor mu? Kelâm'ın metodu amaca göre mi belirlenmelidir? Soruları elbette kelâm'ın konularının belirlenmesinde önemli unsurlardır. Zira kelâmcının amacı sadece, kendisinin belirlediği itikadî konulara yönelik eleştirilere karşı bir savunma uslûbu mu geliştirmektir? Durum böyle ise o zaman belirlenen itikadî konular nelerdir, neler olmalıdır? Olduğu gibi muhafaza mı etmeli, yoksa yeni gelişen dünyamızın; çağdaş, yakın ve yeni görüşleri, modern bilimin yeni verileri de nazar-ı itibara alınmalı mıdır? Kelâm ilmi'nin konusu öncelikle itikadî konulardır. Bu ise çok geniştir. Din'i içine alır. Yoksa sadece dün, bugün ve yarın kitaplarımızda belirttiğimiz konularla sınırlanamaz. Günler, aylar, yıllar geçtikçe onlar da değişecektir. Bu durum “Kelâm Tarihi”nde açıkça görülür... Yani insan ve toplum ihtiyaç duydukça kelâm'ın konuları da değişir ve değişecektir de. Önemli olan her asırdaki kelâm'ın konusu iyi bilinmeli ve tesbit edilmelidir. Buna göre de ilmî çalışmalar yapılmalıdır. Bu da kelâmcılara düşen en büyük görevdir. Geçmiş iyi bilinmeli ama, bu amaç olmamalıdır. Yaşanan zaman ile gelecekteki problemlerin iyi bir biçimde saptanması için fikir üretiminde atılımlar yapılmalı, hazırlıklı olunmalı, daima önde gidilmeli, asla bilimin gerisinde kalmamalı, kalınılmamalıdır.

“Kelâm'ın konuları nelerdir, neler olmalıdır” a gelince: Önce öğretim bakımından konularının sıralanmasında faydalar var. Bunu şöyle sıralayabiliriz:

- 1-a-İlköğretimde kelâm'ın konuları.
 - b-Lise öğretiminde kelâm'ın konuları
 - c-Lisans öğretiminde kelâm'ın konuları
 - d-Yüksek Lisans öğretiminde kelâm'ın konuları
 - e-Doktora öğretiminde kelâm'ın konuları
- 2-Dahili din öğretiminde kelâm'ın konuları

a-Halka din öğretiminde kelâm'ın konuları

b-Aydınlara din öğretiminde kelâm'ın konuları

3-İslâm âleminde kelâm'ın konuları

4-İslâmdışı âlemde kelâm'ın konuları

Kelâm ülmî'nin Daimi Ve Değişebilir Konuları Şunlardır:

A-Daimi Olan Kelâm Konuları:

1-İmân Esasları

2-İslâm Esasları

B-Değişebilir Kelâm Konuları:

1-a-Allah sevgisi, Allah-insan ilişkisi

b-Peygamber sevgisi, Peygamber-insan ilişkisi

c-İnsan- toplum ilişkisi

2-İslâmdışı dinlerin ve akımların anlayamadığı "vahyin gerçekliği"

3-İslâm'da: a-İnsan hakları, b-İnanç hürriyeti, c-İrkçilik, d-Sömürgecilik

4-İslâm'da:Ekonomi:Rızık-Açlık-Yoksulluk,

5-İslâm'da kadın, kadının sosyal hayattaki durumu

6-İslâm'ın laikleştirilmesi

7-Cami ve devlet ayrımı

8-Kur'an'ın tarihselliği problemleri

9-İslâm'da olduğunu bildiren akımlar: a-Alevîlik, b-Bektaşilik...

10-İslâmdışı akımlar: Şamanizm-Yezîdilik-Satanizm

11-Astoloji

12-Reenkarnasyon

13-Hakimiyet-Demokrasi-Cumhuriyet

14-Ateizm-Darvinizm Ve Evrim Teorisi-Freud Felsefesi

15-Materyalizm-Pozitivizm-Sekularizm,gibi.

Bu konular ele alınıp işlenirken ^BYeni İlmî Dallar, Din Eğitimi, Din Psikolojisi, Din Sosyolojisi, gibi ilim dalları ile irtibatlandırılmalıdır. Ayrıca kelâm tarihi okutmali, fakat ezberletilmemeli. Birlikte ve huzur içinde yaşamanın, insanın yapısı, karakteri, nelerden etkilendiği, nelerden hoşlandığı, gibi konular iyi verilmeli, sevgi aşlamalıdır.

Nasıl Bir Kelâmçı

İyi bir kelâmçı'nın özellikleri şöyle sıralanabilir:

- 1-Kişiliği kuvvetli, adil, güler yüzlü, hoş görülü, olmalıdır.
- 2-Kur'an-ıyı anlayıp bilmeli; imâna, amele, akla, düşünceye, kültüre, dair olan ayetleri ezberden bilmelidir.
- 3-Hadîs-i Şeriflerden kelâmî konular başta olmak üzere ayetleri ezberden bilmelidir.
- 4-Arapça ve batı dillerinden en az birini iyi derecede bilmelidir.
- 5-Fıkıha dair genel ve özel konuları iyi bilmelidir.
- 6-İlmî ile âmil olmalı: Akideler tatbik etmek içindir.
- 7-Kelâm tarihi, Mezhepler tarihi, İslâm tarihi, Dinler tarihi, Osmanlı tarihi, Cumhuriyet tarihi, Tasavvuf... gibi ilimleri iyi bilmelidir.
- 8-İslâm ülkeleri hakkında bilgi sahibi olup o ülkeleri görmeye çalışmalıdır.
- 9-Türk Cumhuriyetleri hakkında bilgi sahibi olup o ülkeleri görmeye çalışmalıdır.
- 10-Amerika ve batı ülkeleri hakkında bilgi sahibi olup o ülkeleri görmeye çalışmalıdır.
- 11-Zamanın değerlendirilmesinde becerikli olmalı, öğrencilerine de bunu iyi anlatıp kavratmalı; nerede, ne zaman, hangi görevde olursa olsun ister resmî ister özel bir mazeret ve bahane ile vaktini boşa harcamamalı, harcatmamalıdır. Kıyamet gününde vaktini nasıl geçirdiğinden de sorguya çekileceğini unutmamalı, unutturmamalıdır.
- 12-Kelâmçı, sadece uhrevî, ahiret hayatını bahane ederek bu hayatı kendisine, ailesine ve topluma ters düşerek uyumsuzluk göstererek zehir etmemeli; Allah ve Resûlü'nün insanlara emrettiği ölçüde bahşettiği nimetlerden faydalanmalıdır.

13-Düşünce ve inanç özgürlüğünü bizzat kendi içinde ve dışında yaşatmalı, yaşatmaya çalışmalıdır.

14-Kelâm'da fikrî durgunluktan kurtulup fikrî yüksekliğe geçmelidir.

15-Kelâmcı insan psikolojisini derinlemesine okumalı, günlük dalgalanmalardan etkilenmemeli; aktif olmalı (kelâmcıların görevlerini; tefsirci, felsefeci, fıkıhçı,gibi diğer ilim dallarına mensup ilâhiyatçı arkadaşlarımız, ağabeylerimiz yüklenmiş, üstlenmiş durumdadırlar. Kesin olarak bilmekteyim ki bazı kelâmcı meslektaşlarımız çok mütevazı olup çağrılmadıkça gitmemekte, nasıl olsa heveslileri var diyerek görevden kaçmakta; meydanı bazen gerçekten cahillere bırakmakta, günaha girmektedirler.)

Kelâm ilmi, bir takım delillerle insanda kesin imân sağlayamaz, onu hidâyete erdiremez. Hidâyete erdirmeye Allah'a aittir. Allah Teâlâ, peygamberlere tebliğ görevini vermiştir. Alimler, peygamberlerin varisleri olduğuna göre kelâm âlimleri de bu tebliğle görevlidir. Kelâmcılar, kelâm ilmi sayesinde ancak gönülleri ve vicdanları ikna edecek bir takım deliller ortaya koyarak tebliğ görevini yerine getirirler. Yine kelâmcılar, zamanlarının problemlerine, yaşadıkları asrın ilmi seviyesinin, modern bilimin elverdiği ölçüde çözümler sunabilirler. Ayrıca "kelâm ilminin, kendi metodunu terkedip Selef'in metoduna dönüp sadece Kur'an'a yönelip kur'andışı kaynaklardan faydalanmamalı, Selef'in Kur'an ve Sünnet metoduna dönmelidir." görüş ve düşüncüsü doğru değildir. Geçmişteki yanlışların bugün tekrar edilmesi tasvip edilemez. Yeni problemlere çözüm aramamalı, mademki Selef bu konulara değinmemiş, biz de değinmeyelim. Onlar susmuşlar, fikir beyan etmemişler. Fitne çıkar diye Kur'an ve Hadis-i Şerifler üzerinde düşünmemek, onların amacını anlamaya çalışmamak nasıl doğru olabilir? "Mütakaddimîn âlimlerinin fikirleri doğrudur, yazdıkları kesin ilimdir." diyebilir miyiz? Eğer böyle olsa onları Gazzâlî(v. 505/1111) tenkit eder miydi? Şu halde kelâm tarihinde görülen bilimsel gelişmeleri bilirsek pek çok hataların düzeldiğini görürüz. Öğrendiğimize göre her asırda kelâmcılar kendi asırlarında ortaya çıkmış olan problemlere güçleri nispetinde çözüm getirmeye çalışmışlardır. Modern bilim ve teknoloji ne kadar gelişir ve ileri giderlerse gitsinler; maddi yönlerinin yanında manevî yönlerini de geliştirmeye ihtiyaçları var; kelâm'a muhtaçtırlar.

Kelâmcı, her şeyden önce geleneğe vurgu yapmayı, tarihî mirası bir tarafa atmadan geleneği vesile yaparak yenileme ve yenilenmeyi amaç edinmeli; diyalektiğe de sıkıca başvurmalıdır. Kelâmcılar günümüz Türkiye'sinde mevcudun tekrarı ve düz nakilciliği yapmakla yetinmemeli; geleceğin ihtiyaçlarına cevap

vermede naklî ve aklî çalışmalarını ortaya koymalıdır. Acaba kelâmcılardan, felsefedeki epistemoloji (bilgi nazariyesi)'nin "modern dünya görüşü"nü elde edilmesindeki rolü dinde de epistemoloji çalışmaları mı yapılması isteniyor ? Dinî kaynaklarda, nass'larda mı, yoksa bunların anlam ve anlatımlarında mı şüphe var? İkincisi doğru ise saygınlık elde etme çabaları için insanın aklı ile tecrübî bilgileri buna yeterli olacak mıdır? Bu konuda din felsefecileri ile bazı müfessirlerin ve saygın kişilerin(!) sadece kendilerine ait olduğu iddiası ve saplantısı örnek mi olmalıdır? Burada şunu açıkça bildirmede fayda var: Elbette burada din felsefecilerin, müfessirlerin, tamamını kastetmiyoruz. Daha önce de belirttiğimiz üzere, içlerinde kelâmcıların yapmakla yükümlü oldukları halde görevlerini yerine getirmeye çalışmadıkları; cesaret edemedikleri, umursamadıkları veya nasıl olsa neticeleri değişmez diye çekindikleri, pek çok kelâmî konularda değişik anlam ve yorumlarıyla "gerçek"e ters düşmeden, özveride bulunmadan konuştukları, yazdıkları tv. nin canlı yayınlarında veya telefonla katılarak konferanslar vererek (S. Mehmet Aydın, Hayreddin Karaman, gibi ilâhiyâtçılarımızın) açıkça doğruyu, doğruları ifade ettikleri bilinmekte ve takdir edilmektedir. Burada affınıza sığınarak şunu da arzetmek istiyorum. Günümüz kelâmcılarından bazı meslekdaşlarımız, ne yazık ki; Türkçe yazmak varken Fransızca, İngilizce ve uydurma kelimelerle dolu kitap, makale ve tebliğler sunmakta; emek verip göz nuru dökerek meydana getirdikleri bu eserler, halkımız, öğrencilerimiz ve bazı aydınlarımız tarafından bile anlaşılammamaktadır. Adeta okunmaması anlaşılmmaması için yazılmıştır. Peki bu eserler kime, kim için ve neden yazılmıştır? İçinde ne kadar yabancı kelime varsa, ne kadar anlaşılmmazsa o kadar ilmî mi oluyor ? Eserler, okunmak, anlaşılmmak, faydalanılmak, bilgi edinilmek, bir yanlış düzeltmek, için yazılır. Yoksa ilgi çekmek, kendini göstermek, egosunu tatmin etmek, bir yerlere işaret vermek, ayrıcalığını göstermek, şahsî fayda sağlamak için yazılmaz. Veyahut böyle yazmakla Arapça'ya olan hıncını nu açığa vurmak istiyorlar. Zira kullanılan arapça kelimelerin karşılığı olan İngilizce ve Fransızcasını kullanıyorlar. Ulmarım ki bunların hiçbirisi doğru değildir. ,çünkü bunları yazanların asla bunlara ihtiyaçlarının olmadığını zannediyorum. Yanılmış olmayı ne kadar isterdim, derhal af dilerdim.

Kelâm ilmi öncelikle nass'a(nakle) bağlı bir ilimdir. Naklî deliller ise kesinlik ifade eder. Şayet nakli delillerden kasıt nakledilen deliller ise o başka. Yine nakli delil olarak ortaya konulanlar nass'lara tam uymuyor, uyum sağlamıyor ve bu nass'lara verilen manalar, yorumlar çelişkili olursa, yine başka bir şeydir. Nass'lardan açık, kesin bilgilerde şüphe etmek; acaba? acaba? diyerek çeşitli ve

gerçekten Selef'in verdiği kesin anlamları bir tarafa bırakmak doğru olmaz, olamaz. Şimdi buna dayanarak "Ka'be"nin Mekke şehrinde olmadığını ;"namaz"ın sadece "dua" manasına geldiğini söylemek ve yazmak suretiyle iddia ve yorumunda bulunmanın faydası nedir? Kelâmcının görevi de bu değildir. Ayrıca Modern bilim'e de aşırı güvenmek asla doğru değildir. Tarihte bunların örnekleri çoktur.

Bazı tabirler hoş gitmiyor, boşa gidiyor;İslâm'ın yeniden yorumu;değişen dünyaya İslâm'ın mı uydurulması? yoksa İslâm'a değişen dünyanın mı uydurulmasıdır? Burada önemli olan husus, İslâm'ın sadece değişken ve değişebilirlerin yorumlanmasıdır. Yoksa nass'ların (metinlerin) yorumları zorlanarak, Allah ve Resûlü adına belirli kalıplara dökmek elbette düşünülemez, doğru da olmaz. Zira insanın aklı sınırsız değildir. ,ok da sınırlı değildir. Sadece yanılabilirliği her zaman aklîdir, düşünülmesi, gözden uzak tutulmamalıdır.

Kelâmcının Görevi:

1-Allah'a imhan'da: Kur'an ve hadîslerin yanında akla, vicdana ve kalbe hitap eden, deney ve tecrübe sonunda ;göze, kulağa yönelik deliller ortaya koymalıdır. Kâinat gözler önüne serilmeli, belgesellerden faydalanmalı. Allah sevgisi ve aşkı gönüllere yerleştirilmelidir.

2-Meleklere imân'da: Kur'an ve hadîs'e uygun olarak Melek-Cin-Şeytan hakkında modern bilimin verilerinden de faydalanılarak;Sihir, Büyü, Gözbağcılık, Ruh çağırma, İllizyonizm, Parapsikoloji (olağanüstü olayların bilimsel olarak araştırılması), Astroloji, Telepati, vb. gibi güncelliğini her zaman koruyan, her aşırıda bulunan konularda kesin ve doğru bilgiler sunmalıdır.

3-Kitaplara imân'da:Sadece İslâm'ı değil; öncelikle Türkiye'de bulunan semâvî ve semâvî olmayan dinlerin, akımların kitapları hakkında Kur'an ve hadîs'e, akla, vicdana ve kalbe hitap eden deliller getirerek, farklarını ortaya koymalı, karşılaştırmalı bilgiler vermeli. Kin, şiddet ve katı bir şekilde değil;sevgi ağlarını atmalı sevecen davranmalıdır. Yazdığı eserlerde sevgiyle, saygıyla gerçekleri tarafsız bir şekilde vurgulamalıdır.

4-Peygamberlere imân'da: Kur'an ve hadîs'in metoduna uygun olarak bütün peygamberlerin insan olup birbirlerine eşit olduklarını, sıfatlarını, görevlerini, tarafsız bir şekilde bildirmeli. Fakat Allah'tan vahy aldıkları durumu özenle, önemle vurgulanıp nübüvvet'in anlam önemi ortaya konmalı, hafife alınmaması (küçümsememesi) gerektiğini belirtmelidir.

5-Ahîret'e imân'da: Kur'an ve hadîs'e uygun bilgileri, olduğu gibi vermeli, abartılmaması, küçümsenmemesi gerektiğini belirtmelidir. Naklî olduğu kadar aklf olarak açıklamalar yapmalı. Fakat Kur'an'da verilen tarihi örnekleri de olduğu şekilde gözler önüne getirerek ciddiyetini korumalıdır. Akla, deneye ve tecrübeye uymuyor, gibi şahsi ve peşin görüşleri, bunları istediği şekilde te'villere yönelerek tahrif ve tahrip etmelere kesin deliller getirerek açık seçik cevaplar vermelidir.

6-Kaza ve kader'e Hayır ve Şerr'in Allah'tan olduğuna imân'da: Kur'an ve hadîslere uygun olarak aklf açıklamalar yapmalı; insanların yaptıklarından, mutlak iradelerini kullanıp seçimde bulduklarında kendilerinin sorumlu olduklarını, fakat tek yaratıcının Allah olduğunu; hayrı da şerri de yarattığı naklî ve aklf delilleriyle ortaya koymalı, "İlmin malum'a tabi olduğu"nu örnekleriyle açıklamalıdır.

Allah Teâlâ'nın fiilleri ile insanın fiilleri: Kur'an ve hadîs'e uygun olarak naklî, aklf, his ve tecrübeyle yani kesin delillerle ki modern bilimin verilerinden, teknoloji'den, psikoloji'den, sosyoloji'den ve belgesellerden faydalanarak akla, kalbe, vicdana, göze, kulağa hitap ederek açık seçik, sevgi ve saygı içinde sindire sindire vermelidir.

İmân ve İslâm Esaslar'ı açık, seçik ve kesin delillerle İnternet'e girmeli, onu kullanmalıdır. Böylece kâinâtın tüm insanları bunlara ulaşabilmeli; doğruları yakalayıp görmeli, bilgilenmelidir. Ayrıca TV. kanallarında bilgi ve tartışma, gibi programlarının yapılmasını sağlamalıdır, gerçekleştirmelidir.

Sonuç olarak: Kelâm İlmi'nin Gayesi: Amele yönelik olmalıdır. Zira inançlar tatbik edilmek içindir. Kelâm ilmi, modern ve teknoloji bilimlerin yanında; psikoloji ve sosyoloji'den, İnternet'ten faydalanarak yukarıda zikredilen konuları da ele almalıdır. Sonra ilim ne tadar gelişirse gelişsin; teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin; insanlar, maddeten doyuma ne kadar erişirse erişsinler; maddeten zirveye ulaşırsalar da neticesinde insanlar kendilerini manevî yönden boşlukta hissedecek, bir şeylerin eksik olduğunu anlayacaklar: Dine, dinî inançlara olan ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Bu ihtiyacı da giderecek, en güzel bir biçimde tatmin edecek olan Kelâm İlmi'dir. İşte kelâm ilmi, insanların dine ve dinî inançlarına olan ihtiyacı en güzel bir şekilde cevaplayabilmek için kendisini günün şartlarına, ihtiyaçlarına, problemlerine çözümler sunarak yenilemelidir. İnsanlar dün olduğu gibi bugün de, yarın da, geçmiş çağlarda olduğu gibi gelecek çağlarda da kelâm'a ve kelâmcılara muhtaç olacaktır. Yeter ki, onlar kendilerini yenilesinler.

1-Kelâmcılar:TV. kanallarının, güncel konular dahil İmân ve İslâm Esaslarıyla ilgili olarak her türlü fakat ciddi olan tüm programlarında kendilerinin görevli olduklarının bilincine varmalıdır.

2-Kelâmcılar: İnternet'i kullanmalı; imân ve İslâm Esasları dahil, güncel bilgiler, belgeler, her çeşit dinî, dindışı ve akımlar hakkında kesin, açık, doğru ve doyurucu bilgiler sunmalıdır. İletişim sayesinde dünyanın küçüldüğü, evlere girdiği asla unutulmamalıdır. İnternet'in bizzat kaynaklığı, hem kelâmcının bizzat kendisi hem de onun aracılığı ile dünya insanlarına hitap ederek ondan faydalanmalıdır.

Kelâmcılar tarafından (organize edilerek görevlendirmek suretiyle), imân ve İslâm esasları başta olmak üzere tüm yazılar, konuşmalar, münazaralar, formlar,İnternet'ten takip edilmeli. Yanlış, eksik, fazla, yetersiz, asılsız, haksız ithamlar; saklı ve gizli olup ifşa edilen bilgi ve belgeler günü gününe gözden geçirilerek kaynağına ulaşılmalı; cevapları ona göre verilmelidir. TV. kanallarından ve İnternet'ten faydalanmak için ilâhiyat Fakültelerinin müşterek kararıyla harekete geçerek, bunlara eğilmeli veya koordine edilmelidir.

Kelâmcılar, kelâm'ı, dinî ilimlerin motoru haline getirmek için modern bilim, teknolojik gelişmelerle bezenmiş, canlı, iki hayata bağlı, üretken, ilmî disipline sahip olmalıdır. En içten sevgi, selâm ve saygılarımı sunar, hatalarım için affınızı diler, dualarınızı beklerim.

-Marmara Ün. İlahiyât Fakültesinde 27-28 Haziran 1997 tarihinde yapılan "İlahiyât Fakülteleri Kelâm Anabilim Dalı II. Eğitim Meseleleri Ve Koordinasyon Toplantısı"nın 27-06-1997 tarihli II. oturumunda "Kelâm İlmî"nin adının değiştirilmesinde "İslâm İlahiyâtı", "İslâm İnanç Düşüncesi", "İslâm İnanç Felsefesi" isimleri önerilmiş ve "Kelâm" adının devam ettirilmesi eğilimi oylaması ağır basmış fakat tam bin netice alınamamıştı.

-Erdoğan Fırat, Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı Ve Din Duygusu (Basılmamış Doktora Tezi), A. Ü. İ. Fak. Ankara, 1977.

-Gelecek yıl yapılacak olan (yapılacak olur ve imkân verilirse) toplantıda bu konuda bir tebliğ sunmak istiyorum.

-Geniş bilgi için bkz. Dr. Sait Özervarlı, Kelâmda Yenilik Arayışları (XIX. Yüzyıl sonu-XX. Yüzyıl başı), İstanbul, 1998.

-Özervarlı, a. g. e. s. 133.

-Özervarlı, a. g. e. s. 133.